

Heideblauwtjes, excursie Delleboersterheide, 8 juli 2017.
Foto: Anneke vd Veen (zie pag. 11)

Hooibeestje (*Coenonympha pamphilus*) met 3 oogjes. Foto:
M.Pemmelaar. (zie pag 27)

Gentiaanvedermot (*Stenoptilia pneumonanthos*),
4 sept.. 2017. Foto:
M.Pemmelaar (zie pag. 29)

Kommavlinder (*Hesperia comma*)
Foto: M.Pemmelaar. (zie pag. 28)

Eppedwergspanner (*Eupithecia selinata*)
25 aug. 2017.
Foto: G.Bergsma (zie pag. 14)

Website Fauna Europaea (www.fauna-eu.org), Secretariat Museum für naturkunde, Berlin. Geraadpleegd oktober 2017.

Website Kleine Vlinders (www.kleinevlinders.nl), Stichting Tinea – Kleine Vlinders (geraadpleegd oktober 2017).

Website Microlepidoptera (www.microlepidoptera.nl), Atlas van de kleinere vlinders in Nederland (geraadpleegd oktober 2017).

Website Waarneming.nl (www.waarneming.nl) (geraadpleegd oktober 2017).

De oogst van 2017 Mariske Pemmelaar-Groot

Inleiding

Hoe gaat het vlinderjaar 2017 mijn boeken in? Ik heb daar een zeer wisselend gevoel over. Er waren maar een paar pieken en vooral veel dalen. Het weer wisselde in 2017 ook extreem met pieken en dalen.

April was te koud, mei maakte het dan weer goed. Te goed; het werd warm en heel droog. Zo droog zelfs dat de Dopheide op sommige plekken verdroogde. Het was zo warm op 11 mei dat ik een **grootvlekkige Viervlek** (libel) in de berm van de Tjongervallei zag.

Volgens het nieuwe boek “**Libellenrijk Fryslân**” werden deze libellen tijdens de warme voorzomers van 2003 en 2004 gevonden. Een citaat uit het boek: “*Jammer genoeg zien we deze prachtige “grootvlekken” sinds 2005 niet meer. Het is nu weer wachten op een vroeg en warm voorjaar*”. Wat mij betreft voldeed het warme voorjaar van 2017 daar dus aan.

De droogte van mei heeft denk ik voor de rest van het jaar een behoorlijke vlinderdip veroorzaakt. Er ontwikkelden zich veel minder nectarbloemen. Dat had tot gevolg had dat er veel minder vlinders vlogen. Het wisselvallige weer met veel regen in de zomer stimuleerde wel de groei van de vegetatie maar niet de bloei.

Dit jaar stond voor mij in het teken van subtiele afwijkingen. De foto's die ik maakte van sommige soorten of de foto's die ik doorstuurde naar Gerard Bergsma en Siep Sinnema zorgden pas voor een aha-beleving achteraf!

Wanneer je kijkt

Zie je nog niet

Wanneer je ziet

Grijpt het je aan

Willem Hussem (1900-1974 schilder en dichter)

De piek

In het veld kunnen vlinders zonder veel stil te zitten om je heen dartelen. Ze dreigen zo aan je blik te ontsnappen. Je bent blij dat je op goed geluk een foto kunt schieten. Thuis kijk ik dan pas secuur naar wat ik eigenlijk zag.

Zo verging het mij ook met de Hooibeestjes. Ze vlogen aan de rand van mijn eigen “tuin” d.w.z. aan de rand van ons 45 jaar oude ruilverkavelingsbosje. Op de grens met mais en een weiland van Engels Raaigras van de burenen. Eigenlijk ging ik kijken of er Argusvlinders zouden zijn. De Argussen vlogen hier 2 jaar geleden nog volop. In plaats daarvan zag ik tot mijn verbazing twee **Hooibeestjes** langs het mais vliegen, over het weiland om op onze gras/mos-zone te landen. Gelukkig heb ik tegenwoordig altijd een fototoestel om mijn nek dus snel wat geknipt. Daarna vloog het Hooibeestje nog naar de Grote Waterweegbree in de greppel om nectar te drinken maar voor ik kon inzomen vloog het al weer weg. Thuis gekomen zag ik dat het Hooibeestje **drie oogjes** had. (zie foto pag. 15). Ik vond het al bijzonder dat dit vlindertje hier, zo dichtbij huis, op deze uniforme weide vloog maar dat het ook nog een 3-ogige was leek mij heel bijzonder. Van nature hoort het Hooibeestje toch meer op de schrale droge graslanden of op de heide thuis? Daar heb ik ze deze hele zomer door bij tientallen gezien. Dat was zo’n piek dit jaar. Het hooibeestje kan kennelijk goed gedijen bij extreme weersgesteldheden.

Op internet gezocht of ik identieke gevallen kon vinden. Op het *lepiforum.de* vond ik een Hooibeestje met twee extra “mini-ogen”. Deze werd op 26 juli 2011 in Brandenburg (DI).

Twee waarnemingen in het Rhône-dal (Fr), 1 met in de kern een extra oog op 05-05-2008 en 1 met een extra mini-oogje op 08-06-2016. Mijn variant met twee ogen in één kern (of zijn het twee kernen?) plus een extra minioogje heb ik op internet niet kunnen vinden. Volgens de website met de Rhône-varianten (*Rhône list, felixthecatalog.tim*) is een extra ocelli (oog) een uitzondering.

Gerard Bergsma bericht mij: “*zeer bijzonder deze waarneming van een Hooibeestje met drie oogjes. Een afwijkende vorm van het standaarduiterlijk van deze vlindersoort*”.

Het dal

2017 was weer een jaar van niks voor de **Argusvlinder**. Ik heb er maar 1 gezien langs de Tjonger op 25 mei. Deze heb ik helaas niet kunnen vastleggen. Die neergang voelde ik in 2016 in mijn directe omgeving ook al. In de jaren 2014 en 2015 telde ik er nog tientallen.

Bijzonderheden

Vermeldenswaard is dat ik op 21 juli een hele verse imago van de **Heideringelrups** (zie foto pag. 28) op de Gagel in een heidegebiedje aan de Tjonger van het Staatsbosbeheer. Van Emiel Beijck, Boswachter Ecologie van het Staatsbosbeheer hoorde ik dat dit voor deze locatie een nieuwe waarneming was!

Heideringelrups
(*Malacosoma castrensis*)
Foto: M.Pemmelaar

Begin augustus fotografeerde ik in hetzelfde heidegebied een Groot Dikkopje. Dat dacht ik tenminste. Niks bijzonders, behalve dat het toch wel een beetje laat was voor een Groot Dikkopje. Ik meldde hem bij *Waarneming.nl* met de IOBS-app als “onzeker” aan. Ik kreeg het volgende commentaar: *Dit is een **Kommavlinder!** Leuk. Groet, Albert (zie foto pag. 15)*

Aan Gerard Bergsma vroeg ik nog om een second opinion.

Zijn commentaar: *“het is welzeker het mannetje van de Kommavlinder. De geurstreep op de bovenzvleugel van een Kommadikkopje is namelijk (redelijk) recht en loopt evenwijdig langs de buitenrand. De geurstreep van het Groot dikkopje is in de regel grillig van vorm en buigt ook sneller naar de linkerkant (binnenkant) van de bovenzvleugel. De sprietknoppen lijken ook veel meer op die van de Kommavlinder dan op de opvallend haakvormige sprietuiteinden van het Groot dikkopje. Een foto van de onderkant had direct uitsluitel gegeven, maar dat lukt tijdens het fotograferen niet altijd.*

Emiel Beijk (SBB), berichtte mij het volgende: *“Prachtige waarneming (en foto) van de kommavlinder! Echt een nieuwe waarneming voor ons!”*

Op 8 augustus zie ik aan de oever van de Tjonger een **Oranje Luzernevlinder**. Het lijkt wel of ik daar de klok op gelijk kan zetten. Bijna ieder jaar zie ik op dezelfde plek ongeveer op dezelfde tijd deze trekvlinder.

De successtory van de **Zilveren Maan** van vorig jaar heeft in 2017 een vervolg. Ook dit jaar waren er weer twee generaties Zilveren Maan. Ik bezocht dezelfde locaties op 26 mei (1^e generatie) en op 26 juli en 13 augustus (2^e generatie).

Ik telde op 26 mei 37 Zilveren Manen verspreid over de 2 gebiedjes. Ze vlogen vooral op Braam en Koekoeksbloem. Op 26 juli trof ik de tweede generatie aan, 59 exemplaren op Struikheide, Dopheide en Grote Kattestaart.

Op 13 augustus ging ik nog een keer kijken. Aan waarneming.nl gaf ik 11 exemplaren door. Ze foerageerden toen alleen op Grote Kattestaart en Kale Jonker.

Zilveren Maan (*Boloria selene*)
Foto: M.Pemmelaar

Waarschijnlijk heeft het hoogtepunt tussen deze twee data gelegen. Maar of het net zo succesvol was als vorig jaar betwijfel ik. Er bloeiden veel minder Grote Kattestaarten dan het jaar daarvoor. Het wisselvallige weer moet daar debet aan zijn geweest.

De hekkensluiter qua bijzonderheden voor dit jaar is de **Gentiaanvedermot** (*Stenoptilia pneumonanthos*) (zie foto pag. 15). Die zag ik op 4 september in hetzelfde biotoop als van de Zilveren Maan, tussen Blauwe Knoop en Klokjesgentiaan.

Nachtvlinderwaarnemingen uit het Burgumer-Mar gebied, de Leien en de Liphústerheide Reinder Wijma & Natalia Zacarias

De Leien en het Burgumer Mar

Dit jaar mochten wij een vergunning ontvangen van Staatsbosbeheer om te nachtvlinderen rond het Burgumer Mar en de Leien. Beide meren zijn grotendeels omringd door moeras en vooral bij vogelaars een populaire plek om te bezoeken. Afgelopen jaar hebben wij hier plm. 12 x gestaan met onze generator en de 400W HPL lamp. Bij de Leien hebben wij steeds op dezelfde plaats langs de NW-zijde inventarisaties uitgevoerd met een focus op macro nachtvlinders. Op het moment

dat dit geschreven wordt is er nog veel uitzoekwerk te verrichten m.b.t. de waargenomen micro nachtvlinders. In totaal zijn rond de 135 soorten macrovlinders waargenomen waaronder de Gevlamde Rietuil (*Senta flammea*) die op 2 juni in aantal op het laken verscheen (8 stuks!).

Gevlamde Rietuil (*Senta flammea*)
Foto: R. Wijma